

Bożena Leven

Dyrektor

Polski Instytut Naukowy w Ameryce – PIASA

Polski Instytut Naukowy w Ameryce został stworzony w 1942 roku przez grupę Polskich emigrantów w Stanach, wśród których są m.in. Oskar Halecki – historyk, Jan Kucharzewski, – historyk, prawnik i polityk (członek Rady Regencyjnej w latach 1917–1918), Waław Lednicki – literaturoznawca i krytyk literacki, Bronisław Malinowski – antropolog, socjolog, Wojciech Świątosławski – chemik i biofizyk, polityk (senator w latach 1938–1939) oraz Rafał Taubenschlag – historyk prawa. Główną misją PIASA jest szerzenie polskiej nauki, sztuki i kultury w Stanach Zjednoczonych i stworzenie forum dla naukowców i artystów do dzielenia się swoimi pracami

Wśród swych członków PIASA skupiała najwybitniejszych naukowców i artystów polskiego pochodzenia m.in J Lechonia, A Bobowskiego, F Wilczka, i Z Brzezińskiego. Pod koniec lat 50' Instytut zorganizował szeroką działalność wysyłkową książek i czasopism naukowych wydawanych w USA a przekazywanych do bibliotek akademickich w Polsce (były to czasami jedyne egzemplarze wydawnictw dostępne za żelazną kurtyną). W sierpniu 1960 roku dzięki Fundacji Alfreda Jurzykowskiego – polskiego przemysłowca z Brazylii, Instytut przeniósł swoją siedzibę do budynku przy 59 East 66 Street, a od 1986 roku Instytut jest właścicielem swojej własnej siedziby – kamienicy przy 208 East 30 Street.

W czasie stanu wojennego Instytut Instytut mocno zaangażowany był pomoc dla Polski jak również dla polskich emigrantów w USA, utworzono Komitet Pomocy Naukowcom z Polski, którego działalność trwała aż do 1988 roku. Po upadku komunizmu ponownie nawiązano współpracę z Polską Akademią Umiejętności w Krakowie oraz innymi instytucjami z Polski: Naczelną Dyрекcją Archiwów Państwowych, Uniwersytetem Jagiellońskim etc. Skutkowało to rozpoczęciem kilku programów badawczych (prace nad słownikiem uczonych pochodzenia polskiego w Ameryce, prace przy ewidencjonowaniu zasobów bibliotecznych i archiwalnych). W trakcie upływu lat Instytut powoli zmieniał swoje funkcje. Początkowo było azylem dla polskich naukowców i twórców w USA. Wraz z wzmożoną działalnością wysyłkową, PIN stał się dla Polski źródłem dostępu do fachowej literatury zagranicznej, a także pomostem do wymiany naukowej pomiędzy Polską a Stanami Zjednoczonymi. Dziś to miejsce, które stara się promować polską naukę i sztukę w USA.

W swoim budynku na Manhattanie utrzymuje jedno z największych archiwów dokumentów polskich za granicą gdzie zgromadzona jest m.in. spuścizna po Janie Lechoni (rękopisy), dokumenty Poselstwa Polskiego w Rio de Janeiro, oficjalne dokumenty o stosunkach Polsko-Brazylijskie, Polsko-Argentyńskie i Polsko-Chilijskie w okresie 1918 – 1945, dokumenty rodziny Lednickich dot .działalności ojca

(współzałożyciela PIASA) i dziadka prawnika, działacza społecznego i politycznego na terenie Imperium Rosyjskiego, pośła Dumy Państwowej (m.in. pamiętniki A. Lednickiego z 1908 roku spisane w trakcie odbywania kary więzienia za działalność polityczną) oraz akta Andrzeja Bobkowskiego, zawierające pamiętniki, rękopisy, korespondencje i inne ręcznie pisane notatki.

Biblioteka PIASA liczy ponad 40 tysięcy książek z okresu od XVI do XXI wieku, a także 8 tysięcy broszur i 900 tytułów czasopism i periodyków począwszy od 1889 roku. Biblioteka posiada kolekcję „białych kruków” m.in. pozycje z lat XV – XIX wieku.

Wśród kolekcji sztuki są m.in. Są wśród nich obrazy Olgi Boznańskiej, Alfreda Wierusz-Kowalskiego, Maksymiliana Gierymskiego, Tadeusza Makowskiego, Jacka Malczewskiego, Piotra Michałowskiego i Władysława Podkowińskiego. Zaczątkiem kolekcji była spuścizna po Janie Lechoni, Instytut oprócz biblioteki i materiałów archiwalnych otrzymał meble oraz kolekcję sztuki, na którą składały się: obrazy olejne Tadeusza Makowskiego, szkic węglem Tadeusza Makowskiego, 2 obrazy Wyspańskiego – głowa „antyczna” kobiety i dziewczynka myjąca zęby, dwa oleje Aleksandra Gierymskiego (martwa natura i mały pejzaż), obraz przypisywany Piotrowi Michałowskiemu i Podkowińskiemu, dwa szkice rodzajowe i obraz Zdzisława Czermańskiego obraz niedokończony przedstawiający kobietę Olgi Boznańskiej, olej Alfreda Wierusz –Kowalskiego, mały sztych przedstawiający króla Leszczyńskiego oraz figurka antycznego myśliciela z brązu, prace Olgi Boznańskiej, Alfreda Wierusz-Kowalskiego, Maksymiliana Gierymskiego, Tadeusza Makowskiego, Jacka Malczewskiego, Piotra Michałowskiego, Władysława Podkowińskiego.

PIASA organizuje też coroczne konferencje naukowe skupiające naukowców, artystów i osoby zainteresowane naukami o Polsce. Konferencje te odbyły się ostatnio w na uniwersytecie w Toronto – 2015 Uniwersytecie Georgetown w Washingtonie i w Krakowie we współudziale z PAU 2017.

PIASA publikuje „*The Polish Review*” – recenzowany kwartalnik zamieszczający prace polskich naukowców w języku angielskim, oraz zagranicznych badaczy dotyczące Polski. PIASA organizuje też odczyty naukowe i wystawy artystyczne polskich naukowców i artystów w Nowym Jorku. Instytut był odwiedzany przez Papieża Jana Pawła i Prezydenta Lecha Kaczyńskiego a członkami są min laureaci nagrody Nobla i wiele znanych osób po obu stronach oceanu.